

Литературознание и история

Плакатът – “безпризорното дете на улицата”

Румяна Лебедова

The text analyses the special features of the poster as an art genre. They are conditioned by the public use and searching of massive influence.

Key words: poster; actuality; aggression; color; shape; influence

ВЪВЕДЕНИЕ

Плакатът е приложим и функционален в публичните пространства, защото търси масово въздействие и е свързан с масови изяви⁵⁴. В този смисъл той е контрапункт на елитарното изкуство – както по отношение на очакването и възможността за съкровено-интимно общуване, така и по отношение на високата стилистика и на абстрактния изказ. По ефектното определение на Ч. Мутафов в него “не всичко е красиво, но винаги – красноречиво”.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Плакатът прави своето послание лично и обществено достойно по един подчертано демонстративен, дори натрапчив начин, тъй като в него мярата, пропорциите и стандарта съзнателно и дръзко са нарушавани. Внушенията са постигнати чрез образи и надписи, които звучат безапелационно, пределно лаконично и пределно категорично. В изказа доминира императивното начало. Като идейно послание и изработка политическият плакат е непретенциозен, суров, някак приземен – лишен е от всякаква изтънченост и ефимерност на образите, често е зрелищен и носи внушението за спонтанност на реализацията (образите са щрихирани, шрифтоът е ръкописен) – всичко това засилва интензитета на усещането за импровизация, за актуалност, за публицистичност, за избухнала страст, относима към ставащото в конкретната ситуация – в горещата точка - тук и сега. Плакатът е част от кипежа на деня. Той е част от динамиката на времето и не търси вечността.

Плакатът акумулира смисловата енергия на слово и визия, като ги обвързва в обща композиция. Той постига внушенията си посредством пластическата мащабност⁵⁵ на образите и посредством експлицитното вербално извеждане на идеята – двупосочно въздействие с единен идейно-емоционален заряд. В този смисъл – поради параметрите и експресивността – той “получава сила като че ли само през насилието върху ни – изпреварвайки бързината на погледа ни със светкавицата на своята саморазбираемост и растящ в колосалните размери на стените... Но така той е не само насилие над нас – той е насилие и над самите неща...”⁵⁶. Максималната синтезираност на информацията и изразни средства,

⁵⁴ В изследването си за българския плакат Св. Босилков подчертава тази неговата особеност чрез близостта му с монументалната живопис и в ранните му прояви – с иконата ...*Още в своя зародиш плакатът се свързва с по-мсторазположение с монументалните паметници, като по-късно заема много и от особеностите на самата монументална живопис... С иконоиста се свързва не само зараждането на кавалетната живопис, но и ранни прояви на плаката. Характерни в това отношение са двустранните икони, които са предвестници на носимата форма на плаката. Тези икони, както и по-късните хоругви, са предвождали религиозни процесии, участвали са в религиозни тържества...служели са религиозната пропаганда... /Светлин Босилков, Българският плакат. БХ. София, 1973, с. 9/.*

⁵⁵ Мащабността на образите бихме могли да възприемем не само като изобразителна техника, а и като импликация за наднационалния характер на изобразеното, за глобалните му измерения.

⁵⁶ Чавдар Мутафов. Плакатът – В: “Златотор”, 1921, №3.

съчетана с големите размери на изображението, му придават ударна сила и увеличават интензитета на преживяването – резултат от досега с него.

В плакатното изображение се борави с категориите на баналното – познатото, делничното, обикновеното са във фокус – те създават нова реалност, в която изкуството сякаш изравнява всички, прави ги “само хора, развенчавайки всяка изключителност, както и своята собствена, за да направи действителността само еднаква, ежедневна, нормална”⁵⁷. Своеобразната унификация приглушава, дори премахва въображаемата граница между личността на художника и “безличието на публиката” – скъсява дистанцията и вписва плаката във водовъртежа на самия живот. Както и създателя му. Плакатното въздействие е директно – звучи като вик, дори като крясък – улично, дръзко, нешлифовано, ненормативно и непревзето – оголено чувство или идея – необременени от многословие или подробности в рисунъка. Като нагледен образ на идеи, като визия на общата воля той съпровожда множеството в социалните пространства – едновременно с това изразява и формира активно отношение към действителността. Топосите, в които е функционален, адресатите, към които е насочен, социалният патос, с който е наситен, изразните средства и стилистиката са основание да го определят като “безпризорното дете на улицата” /Ч. Мутафов, Св. Босилков/.

Чрез плаката не просто се заявява позиция, нито пък само се обявява информация⁵⁸ – стремежът е да се постигне максимална ефективност на въздействието, да се привлече вниманието мигновено – чрез всички възможни средства – и да се предизвика съпричастност. Като послание той връхлита властно, дори агресивно, и излага идеите чрез ясни формулировки – най-често – декламативно. Той има максимално обобщаващ смисъл, защото онагледява в синтезиран вид идейно убеждение или заявена позиция на множеството, което съпровожда и чиято обединителна връзка всъщност легитимира и заявява по време на митинги и шествия.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В различните си варианти – политически, културен или рекламен – плакатът уеднаквява, изравнява адресатите. По тази причина концентрира вниманието върху образи и словесни послания, които са общодостъпни, разбираеми, четливи като визия и съдържание. Това обуславя употребата на универсални символи, патетиката на жестовите и позите, полемичният или призивен заряд на словото, експресивният рисунък – чрез всичко това се разширява обхвата и интензивността на неговото въздействие.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Босилков, Св. Българският плакат. БХ. София, 1973.
- [2] Мутафов, Ч. Плакатът – В: “Златорог”, 1921, №3.
- [3] Мутафов, Ч. “Банално изкуство”, “Изток”, №41,1927.

За контакти

Гл.ас. д-р Румяна Лебедова, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Филиал Силистра, Катедра по филологически науки, тел.: 086 821 521, вѓтр. 129, e-mail: RLebedova@fs.ru.acad.bg, Lebedova@abv.bg

Докладът е рецензиран

⁵⁷ Мутафов, Ч. “Банално изкуство”, “Изток”, №41,1927.

⁵⁸ Етимологията е от лат. *placatum* – обява, свидетелство.